

**แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาความร่วมมือด้านการศึกษากับต่างประเทศของ
กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของไทย
ตามกรอบความร่วมมือพหุภาคี/ทวิภาคี ปี พ.ศ. 2548-2551**

1. ความเป็นมา

โดยที่การจัดการและการให้บริการการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องและทั่วถึงเพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง เป็นแนวคิดหลักของการปฏิรูปการศึกษา และยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ ไทย กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดบทบาทการดำเนินงานด้านต่างประเทศเชิงรุก โดยเน้นการกระชับความสัมพันธ์และการขยายความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน และในภูมิภาคเอเชียภายใต้กรอบความร่วมมือด้านต่างๆ เพื่อให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษาของประเทศเพื่อนบ้าน และเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ พร้อมทั้งได้ประกาศยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติของกระทรวงศึกษาธิการ โดยกำหนดวิสัยทัศน์ในการเป็นองค์กรหลักในการจัดการและส่งเสริมการศึกษาให้ประชาชนมีความรู้ มีคุณภาพ มีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง พัฒนาเศรษฐกิจ พัฒนาสังคมฐานความรู้ และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ทั้งนี้ พันธกิจสำคัญได้แก่ การสร้างเสริมโอกาสในการศึกษาให้แก่ประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน (Access for All) สร้างระบบการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ และพัฒนามาตรฐานการศึกษาเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศ พัฒนาการศึกษาของไทยให้มีความเท่าเทียม ทั่วถึง และเป็นธรรมโดยเชื่อมโยงบริบทกับสังคมโลก เพื่อให้การศึกษาไทยได้มาตรฐานเทียบได้กับมาตรฐานการศึกษานานาชาติ

2. ปัจจัยหลักในการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านต่างประเทศของกระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายด้านความร่วมมือกับต่างประเทศด้านการศึกษาโดยยึดหลักตามแนวทางของ

2.1 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ที่มุ่งพัฒนาประเทศแบบองค์รวมโดยยึด "คน" เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา สามารถพึ่งตนเองได้อย่างมีภูมิคุ้มกันที่ดี ในขณะที่เดียวกันก็ยังคงรักษาเอกลักษณ์ของความเป็นไทยไว้ พร้อมกับได้กำหนดสภาพสังคมไทยที่พึงประสงค์ไว้ 3 ด้าน คือ สังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ สังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน

2.2 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 อันเป็นแผนแม่บทที่สนับสนุนให้เกิดระบบบริหารและการจัดการแบบกระจายอำนาจ เสริมสร้างคุณภาพของการจัดการศึกษา หลักสูตร สื่อ กระบวนการจัดการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผล ตลอดจนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

2.3 นโยบายการต่างประเทศและเศรษฐกิจระหว่างประเทศของรัฐบาลพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ที่ได้แถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2548 มุ่งเน้นที่จะดำเนินนโยบายต่างประเทศใน ลักษณะเชิงรุกที่ยึดหลักในการปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาค และจะมุ่งส่งเสริมและขยายสัมพันธ์ไมตรี และความร่วมมือกับนานาประเทศในมิติต่างๆ เช่น รัฐบาลจะสานต่อความเข้าใจอันดีและความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ร่วมมือกับประเทศอาเซียนในการเร่งจัดตั้ง ประชาคมอาเซียน ขยายความร่วมมือในลักษณะหุ้นส่วนยุทธศาสตร์อย่างทัดเทียมกัน ยึดมั่นต่อ พันธกรณีกรอบความร่วมมือกับประเทศต่างๆ ที่ไทยเป็นภาคีสมาชิก สนับสนุนให้คนไทยมีบทบาท สำคัญในเวทีองค์การระหว่างประเทศและนโยบายการต่างประเทศและเศรษฐกิจระหว่างประเทศของ รัฐบาล

3. การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการดำเนินความร่วมมือกับต่างประเทศ ด้านการศึกษา

จากการที่กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการวิจัย เรื่อง ยุทธศาสตร์เชิงรุกด้านความร่วมมือ กับต่างประเทศของกระทรวงศึกษาธิการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของไทยตามกรอบความ ร่วมมือพหุภาคี/ทวิภาคี ปี พ.ศ. 2548-2549 พบว่า ปัญหาความร่วมมือกับต่างประเทศด้าน การศึกษาของประเทศไทย มีดังนี้

3.1 นโยบายความร่วมมือกับต่างประเทศด้านการศึกษาของประเทศไทยยังขาดความเป็น เอกภาพ หน่วยงานมักดำเนินกิจกรรม/โครงการที่เป็นไปในลักษณะเชิงรับมากกว่าเชิงรุก นอกจากนี้ การดำเนินการตามนโยบายยังไม่มีความต่อเนื่อง และขาดการติดตามประเมินผลที่เป็นระบบ

3.2 การปฏิบัติงานด้านต่างประเทศของหลายๆ หน่วยงานยังขาดการประสานงานใน ลักษณะเครือข่ายที่เข้มแข็ง การทำงานส่วนใหญ่เป็นไปในลักษณะต่างคนต่างทำ ส่งผลให้เกิดการ ทำงานที่ซ้ำซ้อนขึ้น ซึ่งจำเป็นจะต้องได้รับการพัฒนาโดยเฉพาะเรื่องการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ระหว่างกัน

3.3 ผู้ปฏิบัติงานด้านต่างประเทศยังขาดการพัฒนาศักยภาพทั้งในเรื่องการใช้ ภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาอังกฤษและทักษะนานาชาติ ซึ่งการที่จะพัฒนางานด้าน ความร่วมมือกับต่างประเทศให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนา ศักยภาพของผู้ปฏิบัติงานด้านต่างประเทศ ตลอดจนบุคลากรทางการศึกษา ครู อาจารย์ นักเรียน นักศึกษาด้วย

นอกเหนือจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมข้างต้นแล้ว การกำหนดยุทธศาสตร์ความร่วมมือ กับต่างประเทศด้านการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความสำคัญของเงื่อนไขและปัจจัย ภายนอกหน่วยงานที่เป็นตัวกำหนดที่สำคัญ เงื่อนไขและปัจจัยภายนอกที่ถือว่ามีผลกระทบต่อ การพัฒนาความร่วมมือกับต่างประเทศด้านการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการมาก

3.4 การเปลี่ยนแปลงของยุคโลกาภิวัตน์ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมของโลกดำเนินไปอย่างรวดเร็วโดยมีเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นตัวนำ การเพิ่มมูลค่าผลผลิตด้วยฐานความรู้ (Value Creation from Knowledge Application) ซึ่งเป็นประเด็นที่ถูกหยิบยกขึ้นเป็นหลักการพื้นฐานหนึ่งของการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมของประเทศควบคู่ไปกับหลักการพื้นฐานด้านการสร้างฐานเศรษฐกิจที่มั่นคงยั่งยืน นโยบายสังคมเชิงรุกและการเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลกและภูมิภาค ด้วยเหตุนี้ ประเทศไทยจำเป็นต้องมีการปรับตัวให้สามารถพร้อมรับและรุกเข้าสู่การพัฒนาที่เน้นการแข่งขันบนฐานความรู้และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยมีเป้าหมายให้ประเทศมีความสามารถและภูมิคุ้มกันเพื่อการอยู่รอดได้อย่างสมดุลและยั่งยืน

4. ความสำคัญของการดำเนินยุทธศาสตร์เชิงรุกด้านความร่วมมือกับต่างประเทศ

ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความมั่นคงของมนุษย์ เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่จะทำให้ระบบเศรษฐกิจมีความก้าวหน้า และนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน ความมั่นคงดังกล่าวเป็นพื้นฐานของการผลิต การค้า และการลงทุนจากนักลงทุนทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังนั้น หากปราศจากความมั่นคงในทุกมิติ ระบบเศรษฐกิจจะไม่สามารถขยายตัวอย่างต่อเนื่องได้ นอกจากนี้ การที่เศรษฐกิจโลกมีความเชื่อมโยงกันมากขึ้น ก่อให้เกิดกระแสการเปลี่ยนแปลงและมีเหตุการณ์ที่ไม่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าเกิดขึ้น ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อเนื่องถึงกันในระดับภูมิภาคและระดับโลกได้ เช่น การก่อการร้าย ภัยธรรมชาติ การระบาดของโรคติดต่อทั้งมนุษย์และสัตว์ เป็นต้น ความร่วมมือระหว่างประเทศในการเฝ้าระวัง เตือนภัย ลดผลกระทบและแก้ไขปัญหาจึงเป็นสิ่งจำเป็น และต้องมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งเพื่อสร้างความมั่นคงของประเทศ

นโยบายความร่วมมือกับต่างประเทศด้านการศึกษาจึงเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เนื่องจากโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมของไทยยังมีความเชื่อมโยงกับโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมของโลกในระดับสูง ดังนั้น การกำหนดยุทธศาสตร์เชิงรุกความร่วมมือกับต่างประเทศด้านการศึกษาของประเทศไทยในเวทีโลกและในภูมิภาคจึงต้องมีความเข้มข้นมากขึ้นในระดับพหุภาคี ทวิภาคี และระดับภูมิภาคที่จะทำให้ประเทศไทยสามารถดำเนินมาตรการทางการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งให้ความสำคัญต่อการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และการปฏิรูปการศึกษาให้มีความสมดุลมากยิ่งขึ้น เพื่อบรรลุเป้าหมายในอันที่จะมุ่งให้ประเทศไทยมีความได้เปรียบในการแข่งขันในเวทีโลก

5. กรอบแนวทางการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ด้านความร่วมมือกับต่างประเทศ

ปี พ.ศ. 2548-2551

ในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ด้านความร่วมมือกับต่างประเทศสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการได้ร่วมมือกับ 4 องค์กรหลัก ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้กำหนดวิสัยทัศน์เพื่อแสดงถึงสิ่งที่คาดหวังของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาความร่วมมือกับต่างประเทศและดำเนินการเชิงรุกเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันของสังคมโลก นโยบายด้านต่างประเทศและเศรษฐกิจระหว่างประเทศของรัฐบาล ตลอดจนแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ นอกจากนี้ยังได้กำหนดพันธกิจสำหรับใช้เป็นกรอบการดำเนินงานที่ชัดเจน รวมทั้ง กำหนดยุทธศาสตร์เพื่อการดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายสำหรับปี พ.ศ. 2548-2549

วิสัยทัศน์

ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษาในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านที่มีมาตรฐานการศึกษาเป็นที่ยอมรับในระดับสากล

พันธกิจ

พัฒนามาตรฐานการศึกษาเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศ โดยพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถ และความพร้อมในการดำเนินภารกิจ และสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งทั้งภายในและต่างประเทศ

วัตถุประสงค์หลักของยุทธศาสตร์

1. เพื่อให้หน่วยงานที่ดำเนินงานด้านต่างประเทศของกระทรวงศึกษาธิการมีแนวคิดและแนวทางการร่วมกันในการส่งเสริมและพัฒนาความร่วมมือกับต่างประเทศด้านการศึกษา
2. เพื่อนำยุทธศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการไปสู่แผนปฏิบัติการที่สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม มีทรัพยากรที่เหมาะสมมีการประสานและร่วมมือกันอย่างจริงจังและต่อเนื่อง
3. เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศไทยในเวทีระดับนานาชาติ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาความร่วมมือด้านการศึกษาต่างประเทศของกระทรวงศึกษาธิการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของไทยตามกรอบความร่วมมือพหุภาคี/ทวิภาคี ปี พ.ศ. 2548-2551 ฉบับนี้ ถูกกำหนดขึ้นบนพื้นฐานข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์เชิงรุก

ด้านความร่วมมือกับต่างประเทศของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของไทย ตามกรอบความร่วมมือพหุภาคี/ทวิภาคี ปี พ.ศ. 2548-2549 ให้สามารถตอบสนองนโยบายด้าน ต่างประเทศของรัฐบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ด้วยเหตุที่การดำเนินความร่วมมือกับต่างประเทศประเทศด้านการศึกษาที่ผ่านมายังขาด ความเป็นเอกภาพในแง่นโยบาย หน่วยงานต่างๆ ได้ดำเนินกิจกรรม/โครงการในลักษณะเชิงรับ มากกว่าเชิงรุก ไม่มีความต่อเนื่อง และไม่ได้มีการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้การ ดำเนินงานของหลายๆ หน่วยงานยังขาดการประสานงานในลักษณะเครือข่ายที่เข้มแข็ง เป็นการ ทำงานแบบต่างคนต่างทำ เกิดความซ้ำซ้อน และที่สำคัญคือ ผู้ปฏิบัติงานด้านต่างประเทศยังไม่ได้ รับการพัฒนาศักยภาพด้านภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาษาอังกฤษ และทักษะ นานาชาติเท่าที่ควร

จากผลการวิจัย พบว่า การจะดำเนินความร่วมมือกับต่างประเทศด้านการศึกษาในเชิงรุก และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามเป้าประสงค์และสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลนั้น กระทรวงศึกษาธิการควรกำหนดยุทธศาสตร์หลักและดำเนินการตามยุทธศาสตร์หลัก ดังนี้

1. การพัฒนาประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษาในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน
2. การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ
3. การสนับสนุนการเป็นหุ้นส่วนและการสร้างเครือข่ายทางการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ

จัดทำโดย กลุ่มนโยบายและยุทธศาสตร์ต่างประเทศ
 สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
 (อ่านฉบับเต็มได้ที่ ห้องสมุดและศูนย์เอกสารนานาชาติ สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ
 สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ)